

**Opinia do ustawy o dochodzeniu roszczeń w postępowaniu grupowym
(druk nr 698)**

I. Cel i przedmiot ustawy

Przedłożona Senatowi ustawa o dochodzeniu roszczeń w postępowaniu grupowym, wprowadza do polskiego systemu prawa instytucję sądowego postępowania cywilnego w sprawach, w których dochodzone są roszczenia jednego rodzaju, co najmniej 10 osób, oparte na tej samej lub takiej samej podstawie faktycznej (postępowanie grupowe).

Jak wynika z uzasadnienia do rządowego projektu (druk sejmowy nr 1829), celem wprowadzenia postępowania grupowego jest stworzenie możliwości rozstrzygnięcia wielu podobnych spraw różnych podmiotów w jednym postępowaniu. W myśl uzasadnienia postępowanie grupowe ułatwi także dostęp do sądu w sytuacjach, w których dochodzenie roszczenia w takim postępowaniu jest korzystniejsze dla zainteresowanego niż indywidualne występowanie z własnym roszczeniem (np. w przypadku dochodzenia bardzo małych kwotowo roszczeń od jednego sprawcy szkody) i dzięki temu zwiększy efektywność ochrony sądowej.

Wymagają także podkreślenia takie zalety postępowania grupowego, jak ekonomia wymiaru sprawiedliwości czy ujednoczenie rozstrzygnięć w podobnych sprawach.

Ustawa przewiduje, że postępowaniem grupowym zostaną objęte roszczenia tylko tych osób, które wyrażą taką wolę. Rozwiązanie to oparte zostało na tzw. modelu *opt-in*, który zakłada, że grupa kształtuje się przez wyraźne oświadczenia podmiotów, które posiadają cechy (właściwości, np. są poszkodowanymi) określone w akcie notyfikacji (np. ogłoszeniu jednego z zainteresowanych podmiotów) o chęci objęcia ich postępowaniem grupowym – jego skutkami procesowymi i materialnoprawnymi (patrz uzasadnienie do projektu rządowego, str. 1-2) Przykładem przyjęcia takiego rozwiązania w zakresie

uregulowania instytucji postępowania grupowego są systemy prawne Wielkiej Brytanii, Szwecji oraz Brazylii.

Odwołując się do zagranicznych regulacji prawnych w tym zakresie, należy zauważyć, iż występuje w nich także drugi model uregulowania omawianego zagadnienia tzw. *opt-out* – który zakłada, iż formowanie grupy następuje na podstawie oświadczenia podmiotu o niezaliczaniu go do postępowania (nie objęcia jego skutkami), pomimo posiadania przez ten podmiot właściwości (np. uczestniczenia w jednym zdarzeniu), które "formalnie" umożliwiają zaliczenie go do grupy. Brak takiego oświadczenia rozciąga skutki orzeczenia na taki abstrakcyjnie zdefiniowany podmiot.

Ustawodawca przyjął do uregulowania przedmiotowego zagadnienia formę odrębnej ustawy, nie zaś dokonania nowelizacji Kodeksu postępowania cywilnego. Przyjęcie takiego rozwiązania uzasadnione zostało koniecznością sprawdzenia się w praktyce tej nowej instytucji postępowania cywilnego.

Zgodnie z postanowieniami ustawy w postępowaniu grupowym występują cztery stadia:

- 1) postępowanie w przedmiocie dopuszczalności postępowania;
- 2) ustalenie zakresu podmiotowego i przedmiotowego sprawy, dochodzonej przez co najmniej 10 podmiotów, kończące się postanowieniem sądu w przedmiocie składu grupy;
- 3) rozpoznanie sprawy kończące się wydaniem orzeczenia co do istoty sprawy;
- 4) wykonanie orzeczenia, w tym w zakresie kosztów postępowania.

Z przyjętej w art. 1, a omówionej w pierwszej części opinii, definicji postępowania grupowego wynika, iż postępowanie to odnosi się tylko do przypadków, w których grupa występuje po stronie powodowej. W postępowaniu tym możliwe jest dochodzenie roszczeń bez względu na kategorię (grupę) spraw (ustawa nie zawiera ograniczeń przedmiotowo – podmiotowych dopuszczalności postępowania, poza wymogami określonymi w art. 1).

W świetle powyższej regulacji postępowanie grupowe w sprawach o zasądzenie kwoty pieniężnej dopuszczalne jest jedynie wtedy, gdy nastąpi ujednoclenie wysokości roszczenia każdego członka grupy. Przepisy ustawy przewidują także, iż wysokość roszczeń może być ujednoclona w podgrupach.

Opiniowany akt prawny przewiduje, że powództwo grupowe wytacza się przed sąd okręgowy, który rozpoznaje sprawy w postępowaniu grupowym w składzie trzech sędziów zawodowych (art. 3).

Powodem w postępowaniu grupowym jest reprezentant grupy. Może nim być jedna z osób, które dochodzą swych roszczeń w postępowaniu grupowym albo powiatowy (miejski) rzecznik konsumentów.

Wyłonienie reprezentanta następuje poprzez oświadczenia złożone przez wszystkich członków grupy. Reprezentant prowadzi sprawę w imieniu własnym, ale na rzecz wszystkich członków grupy. Podejmuje on większość czynności samodzielnie, m. in. ustanawia pełnomocnika grupy, wnosi kaucję, uzasadnia właściwość tego trybu postępowania przed sądem. W ustawie przewiduje się możliwość oceny wywiązywania się reprezentanta grupy z jego obowiązków przez członków grupy oraz możliwość jego zmiany. Zgodnie z art. 18 na wniosek więcej niż połowy członków grupy, sąd może dokonać zmiany reprezentanta grupy.

Wymaga także podkreślenia, że w ustawie wprowadzono przymus adwokacko – radcowski w sprawach rozpoznawanych w postępowaniu grupowym.

Ustawa ponadto określa warunki, jakim powinien czynić zadość pozew, a także zawiera regulacje dotyczące zabezpieczenia kosztów procesu (art. 6 oraz art. 8 i 9).

W świetle przyjętych rozwiązań dopuszczalność rozpoznania danej sprawy w postępowaniu każdorazowo zależna będzie od decyzji sądu, badającego wstępnie pozew (art. 10 ust. 1). Jeżeli sąd stwierdzi brak okoliczności uzasadniających rozpoznanie sprawy w postępowaniu grupowym, odrzuci pozew. W przeciwnym razie wyda postanowienie o rozpoznaniu sprawy w postępowaniu grupowym.

Jak już stwierdzono we wcześniejszej części przedmiotowej opinii, postępowaniem grupowym zostają objęte roszczenia tylko tych osób, które wyrażą wyraźnie taką wolę. Dla ustalenia osobowego składu grupy jest zatem niezbędne złożenie oświadczeń o przystąpieniu do grupy przez uprawnione osoby. Zgodnie zatem z art. 11 ustawy po uprawomocnieniu się postanowienia o rozpoznaniu sprawy w postępowaniu grupowym sąd zarządza ogłoszenie o wszczęciu postępowania grupowego, wskazujące w szczególności sąd, przed którym toczy się postępowanie, oznaczenie stron, przedmiot sprawy oraz informację dla uprawnionych, których roszczenia mogłyby być objęte powództwem, o możliwości przystąpienia do grupy w terminie nie krótszym niż miesiąc a nie dłuższym niż 3 miesiące od daty ogłoszenia, przez złożenie pisemnego oświadczenia. Wykaz osób, które przystąpiły do grupy, sporządza reprezentant grupy i przedstawia sądowi, dołączając oświadczenia o przystąpieniu do grupy. Wykaz ten sąd doręcza pozwanemu (art. 12).

Z chwilą przedstawienia sądowi oświadczenia o przystąpieniu do grupy, między członkiem grupy oraz pozwanym powstaje skutek sprawy w toku, co do roszczenia objętego postępowaniem grupowym (art. 13 ust. 1).

Ustawa zakłada także, że pozwany, w wyznaczonym przez sąd terminie, może podnieść zarzuty co do członkostwa określonych osób w grupie (art. 15). Należy wskazać, że w sprawach o roszczenia pieniężne ciężar udowodnienia przynależności członka do grupy spoczywa na reprezentancie grupy. Natomiast w innych sprawach do ustalenia przynależności członka do grupy wystarcza uprawdopodobnienie (art. 16).

Po upływie odpowiedniego terminu, sąd wydaje postanowienie, co do składu grupy. Po wydaniu tego postanowienia oświadczenie członka grupy o wystąpieniu z grupy jest bezskuteczne (art. 18).

Zawarte w ustawie rozwiązania przewidują, iż w sentencji wyroku należy wymienić wszystkich członków grupy lub podgrupy. W przypadku zasądzenia świadczenia pieniężnego należy ponadto ustalić, jaka kwota przypada każdemu członkowi grupy lub podgrupy.

Ustawa przewiduje, iż wyrok prawomocny ma skutek wobec wszystkich członków grupy.

Należy także wskazać, że sąd, uznając roszczenie za usprawiedliwione w zasadzie (patrz. art. 2 ust. 3), może wydać wyrok przesądzający o odpowiedzialności pozwanego co do zasady. W tym przypadku każdy z członków grupy może w indywidualnym procesie dochodzić należnego mu świadczenia, a wyrok wydany w postępowaniu grupowym pełni w procesie indywidualnym rolę prejudykatu.

W art. 22 i 23 ustawa normuje kwestie związane z egzekucją przypadających członkom grupy świadczeń.

Zgodnie z art. 24 w zakresie nieuregulowanym w ustawie zastosowanie mają przepisy Kodeksu postępowania cywilnego z wyłączeniem odpowiednich regulacji, które (zdaniem ustawodawcy) stoją w sprzeczności z istotą postępowania grupowego. Przepis ten ponadto w ust. 2 wyłącza stosowanie, w sprawach rozpoznawanych w postępowaniu grupowych, wskazanych przepisów ustawy z dnia 28 lipca 2005 r. o kosztach sądowych w sprawach cywilnych (Dz. U. Nr 167, poz. 1398, z późn. zm.).

Poza przedstawionymi powyżej najistotniejszymi rozwiązaniami opiniowany akt prawny wprowadza zmiany w ustawie z dnia 28 lipca 2005 r. o kosztach sądowych w sprawach cywilnych.

Ustawa wejdzie w życie po upływie 6 miesięcy od dnia ogłoszenia.

II. Przebieg prac legislacyjnych

Projekt ustawy został wniesiony do Sejmu jako projekt rządowy.

I czytanie odbyło się w dniu 24 kwietnia 2009 r. na 40. posiedzeniu Sejmu. Projekt ustawy został skierowany do Komisji Sprawiedliwości i Praw Człowieka.

Projekt wraz z poprawkami został przyjęty przez Komisję w dniu 21 października 2009 r. (druk sejmowy nr 2414).

Przedmiotem poprawek było w szczególności:

- 1) zmiana określenia przesłanek dopuszczalności wyboru postępowania grupowego – art. 1 ;
- 2) wprowadzenie przymusu adwokacko – radcowskiego również w sprawach, w których reprezentantem grupy jest powiatowy (miejski) rzecznik konsumentów;
- 3) wprowadzenie ograniczenia określonego w umowie wynagrodzenia pełnomocnika – do wysokości nie większej niż 20 % kwoty zasądzonej na rzecz powoda – art. 5;
- 4) zmiana (z 10% na 20 % wartości przedmiotu sporu) procentowego określenia maksymalnej wysokości kaucji na zabezpieczenia kosztów procesu – art. 8 ust. 3;
- 5) wprowadzenie przepisu, który stanowi, że w przypadku wytoczenia powództwa indywidualnego o roszczenie objęte postępowaniem grupowym, przez osobę, która przystąpiła do grupy, lecz następnie nie została objęta postanowieniem sądu co do składu grupy, we terminie 6 miesięcy od dnia uprawomocnienia się tego postanowienia, w odniesieniu do roszczenia tej osoby, zostają zachowane skutki wytoczenia powództwa w postępowaniu grupowym (np. skutki związane z przerwaniem biegu przedawnienia) – art. 17 ust. 4.

Po II czytaniu, które miało miejsce na 53. posiedzeniu Sejmu, w dniu 4 listopada 2009 r., niezwłocznie przystąpiono do III czytania.

Ustawę uchwalono w dniu 5 listopada 2009 r.

III. Uwaga ogólna

Trybunał Konstytucyjny, odnosząc się do zasady określoności przepisów prawa wielokrotnie podkreślał, iż należy unikać ujmowania rozwiązań prawnych w sposób nieprecyzyjny, niejednoznaczny i powodujący wątpliwości prawne oraz posługiwania się przez ustawodawcę pojęciami niezdefiniowanymi¹⁾, gdyż w konsekwencji może to prowadzić do stwierdzenia, że dana regulacja "nie może być uznana za poprawną z punktu widzenia zasad stanowienia prawa".

---

¹⁾ patrz Wyrok Trybunału Konstytucyjnego z 17 grudnia 2002 r., sygn. U 3/02, OTK ZU nr 7/A/2002, poz. 95

W art. 2 w ust. 2 ustawy wprowadzone zostało niezdefiniowane dla potrzeb ustawy pojęcie "podgrupy", które (poza przepisami zawartymi w niniejszej ustawie) nie funkcjonuje, w systemie prawa procesowego cywilnego. Mając na uwadze przywołane powyżej stanowisko Trybunału Konstytucyjnego, należy rozważyć, czy w celu wykluczenia możliwości wystąpienia ewentualnych wątpliwości interpretacyjnych, nie należy wprowadzić do ustawy przepisu definiującego to pojęcie.

Mirosław Reszczyński

legislator